

Az Európai Unió és Magyarország

Vizsgakérdések (2007)

A szóbeli vizsgán mindenki 2 kérdést húz, egyet a lista első, egyet a második feléből. Pozitív érdemjegyet akkor tudok adni, ha bármelyik itt felsorolt fogalommal, névvel, szervezettel stb. kapcsolatban néhány értelmes mondatot kapok válaszul. Kérem szépen, hogy felkészülés nélkül ne próbálkozzanak, nem vagyok köteles jegyet adni.

1. Európa fogalmának értelmezési kérdései. Mit jelent a tágabb és szűkebb Európa?

Primer Európa: Lisszabon, Madrid, Róma, Bécs, Berlin, Stockholm és a Brit szigetek. Más földrészen élő emberek számára ez Európa. Jó közelítéssel a vasfüggönytől nyugatra eső területek

Szekunder Európa: D,K , É-Európa (Oroszország nem tartozik ide.)

A földrész neve több helyről is származhat: a) Zeusz fehér bika képében elrabolta Európé föníciai hercegnőt

b) sémi nyelven: ereb = napnyugat

2. Mi a civilizáció fogalma? A világrendről alkotott fő paradigmák.

1. A civilizáció egy olyan egység, ami hosszú időtartamon át fennáll, és nem egyezik meg az állam fogalmával. Kulturális fejlettség jellemzi, ellentéte a barbárságnak.
2. A civilizáció az embereknek a legtágabb azonosulási keretet nyújtja, s olyan objektív elemekkel jellemezhető, mint a nyelv, a történelem, vallások, szokások, intézmények és önazonosságtudat. A civilizáció elsősorban kulturális (és nem politikai) egység.
3. A civilizáció olyan összetett társadalmi egység, melyben az emberek városokban élnek, mezőgazdaságból szerzik táplálékukat.

3. Az európai civilizáció alapelemei: antikvitás és kereszténység szintézise. Mik lehetnek az európai identitás közös vonásai?

Az európai kultúra legfőbb jegyei:

1. zsidó-keresztény eredet - monoteizmus
2. prométheuszi szellem (a világ megismerhető, uralható)
3. Római jog: polgári jog, magántulajdon védelme, büntetőjog, szerződés
4. Kereszténység + hellén mentalitás szintézise => hit logikai felépítése
5. 1054 skizma – különvállik az ortodox civilizáció
6. középkori városok, egyetemek - „szabadságok kis körei”
7. Nagy Földrajzi Felfedezések – világ kiszélesedése
8. reformáció – könyvnyomtatás, általános iskoláztatottság, protestáns munkaerkölcs
9. tudomány, mint termelőerő => ipari forradalom, kapitalizmus
10. felvilágosodás
11. munkásmozgalmak => szociális intézkedések
12. nemzetállam: közös történelem, nyelv, kultúra
13. Család: önálló gazdasági egység

4. A XVI. század civilizációs központjai.

1. Indiai, hindu
2. Kínai: XV. Században Cheng-Ho admirális felderíti az Indiai-óceán partvidékét, de a császár hamar leállítja az expedíciót, mondván, hogy Kína úgysem tanulhat semmit az idegenektől
3. Japán
4. Oszmán Birodalom, muszlim kultúra
5. Nyugat európai
6. Dél-kelet ázsiai
7. Közép Amerikai (a spanyolok hamarosan leigázzák őket)
8. Andoki civilizációk (a spanyolok hamarosan leigázzák őket)
9. Nyugat Afrikai

5. A XVI-XVIII. század legjelentősebb változásai. Nemzetállamok csírái, a modern állam megszületése, reformáció, a világkereskedelem kialakulása.

A Nagy Földrajzi Felfedezéseknek köszönhetően új növények (pl. burgonya) áramlanak Európába, amik megoldják az élelmezési problémákat. A beáramló nemesfémnek köszönhetően a pénz inflálódik, a mezőgazdasági termékek ára megnő, kinyílik az agrárrolló. Megnő a luxuscikkek, főleg a textíliák kereslete. A céhes ipart felváltja a manufaktúrákon alapuló mennyiségi termelés. A kereskedelem centruma áttevődik az Atlanti-óceánra és minden kontinens bekapcsolódik a világkereskedelembé. Amerikából nemesfém, kakaó,

dohány áramlik Európába, Európából alkohol áramlik Afrikába, onnan pedig rabszolga Amerikába. Európa nemesfémért cserébe luxuscikket, fűszereket importál Ázsiából.

A reformációnak köszönhetően elterjedt a könyvnyomtatás, megvalósult az általános iskoláztatottság. A protestáns munkaerkölcs elősegíti a hatékony termelést.

Felgyorsul az információáramlás, kialakul a tudományos gondolkozásmód, mind a természet-, mind a társadalomtudományok terén. (pl. John Locke: társadalmi szerződés)

6. A többpólusú hatalmi rendszer kialakulása.

A felvilágosodás korában több gondolkodó is felismerte, hogy az önkényuralom kialakulásának legjobb megelőzési módja a 3 hatalmi ág, azaz a törvényhozásnak, a végrehajtásnak és a bíróságnak a szétválasztása mind intézményi, mind személyi vonatkozásban. Egy ideális államban ennek a 3 hatalmi ágnek egymástól függetlenül és egymást ellenőrizve kell működnie.

John Locke társadalmi szerződése szerint minden ember veleszületett jogokkal rendelkezik, melyek egy részéről lemond a társadalom működőképessége érdekében. Ezért cserébe az államnak biztosítania kell az alapvető emberi jogok (élet, szabadság, tulajdon) érvényesülését. Az állam azonban csak akkor képes teljesíteni vállalt kötelezettségeit, ha a hatalmi ágak szétválasztásra kerültek.

A hatalmi ágak szétválasztásának gondolata Montesquieu-nál teljessé vált ki.

Történelmileg a hatalmi ágak szétválása a rendiségre vezethető vissza: az alkotmányos monarchia rendszerében (1689 Jognyilatkozat) a király képviseli a végrehajtó és a rendi gyűlés a törvényhozó hatalmat.

7. A modern Európa megszületése. A nagy Francia Forradalom, a nemzetállamok megszületése, a német egység problematikája, a nemzetállami berendezkedés csődje.

A XVIII. Század végére a francia polgárság gazdaságilag és társadalmilag jelentősen megerősödött, politikai hatalma azonban csekély volt, mert a rendi gyűlésben a rendenkénti külön szavazás miatt a papság és a nemesség mindig leszavazta. Ezen igazságtalanság és egy jogegyenlőségen alapuló nemzetállam létrehozásának víziója vezetett végül a Francia Forradalomhoz, ami azonban a jakobinus diktatúrával, majd Napóleon hatalomra jutásával elfordult a kezdeti célkitűzéstől. A forradalmat követően a Szent Szövetségnek a XIX. Század első felében sikerült elfojtania a fennálló világrend megváltoztatását célzó törekvéseket. (1848 népek tavasza) Végül azonban az ipari forradalom lejátszódása, a liberalizmus és a nacionalizmus eszméjének elterjedése elkerülhetetlenné tette a modern nemzetállamok kialakulását.

A német egység megvalósulására 2 alternatíva kínálkozott: habsburg nagy német egység, vagy porosz kis német egység. Végül a hadseregek ereje döntött, amiben Bismarck reformjainak köszönhetően a poroszok bizonyultak jobbnak: 1866-ban az osztrákokat, 1873-ban pedig a franciákat kényszerítették a német egység elismerésére. A nemzetállami berendezkedés csődje legjobban a Balkánon mutatkozott meg, ami a század végére „lőporos hordóvá” változott.

8. Közép- és Kelet-Európa benépesülése.

A X. századig sok nép jött be (pl. mi is, hunok a 5. században, szlávok, é-k-en vikingek a 7-8. században), aztán még jöttek (volna) mások is. A sokféle bevándorlása okozza Kelet-Európa és a balkán sokszínűségét. 1241-42-ben a tatárok hódítanak, de nem férnek már be. Minden fáziskéséssel történik, a kereszténységet felveszik, feudalizmus jön létre (sokkal jobban kiéleződik az úr-szolga viszony). Városok kialakulása fokozottan lemarad, így a fejlődés is, viszont később érnek ide a válságok. A szétszórtabb települések és hosszú távon alacsonyabb színvonal miatt kisebb a népsűrűség egy adott szintnél, márpedig a népsűrűségnek és városodottnak el kell érnie egy bizonyos szintet a fejlődéshez.

9. A Nyugat feudalizmusának sajátosságai. A szabadságok kis köreinek megjelenése.

A meghódított földterületek a király tulajdonává váltak, aki továbbajándékozta azt híveinek. Az adományozott föld 2 típusát különböztethetjük meg: a) beneficium: szolgáltatásokhoz nem kötött földtulajdon b) feudum: katonai szolgálathoz kötött földtulajdon (hűbéri eskü) Azok, akik a királytól földet kaptak, egy részét annak szintén továbbajándékozták, így a senior-vazallus kapcsolatból létrejött a hűbéri lánc.

A jobbágyság a földesuraiktól használatra jobbágytelket kaptak, amiért cserébe szolgáltatásokkal tartoztak (robot=ingyenmunka, dézsma=terményhányad, ajándék, banalítás) A majorságokat szintén a jobbágyság művelték robot keretében.

A mezőgazdaság fejlődése (szügyhám, nehézeke, háromnyomásos földművelés) demográfiai robbanást idézett elő. Már nem kellett mindenkinek részt vennie az élelemtermelésben, továbbá árufelesleg is keletkezett, ami lehetővé tette a kézművesek és kereskedők megjelenését, majd a városok létrejöttét.

A városi önkormányzatok legfontosabb jogai a saját igazgatás, adószedés, bíró- és plébánosválasztás voltak.

10. Feudalizmus keleten és Közép-Európában.

Kezdetben csak nyugaton alakult ki a feudalizmus, keleten nem volt államhatalom, különböző népek éltek törzsi rendszerben. Idővel felveszik a kereszténységet, akik nem, elbuknak. Fáziskéséssel veszik csak át a feudalizmust, a senior-vazallus túlságosan kiéleződik (oroszoknál gazda-kutya szerű, franciáknál báty-öcs szerű),

több robottal tartoznak, röghöz kötöttek. A tatár megszállás miatt igen lemaradt Kelet-Európa. Városiasodás nem indult be úgy, mint nyugaton, a népsűrűség is alul maradt, ilyen körülmények mellett nem indulhatott be számottevő fejlődés. Mikor nyugaton már ipari forradalom van, keleten még mindig kézi erővel mezőgazdálkodnak, így a elmaradottság újabb hátrányokat szül. A modernizáció felülről történik, szemben a nyugat alulról szerveződőjével.

11. A történelmi fejlődés divergenciája Európa három régiójában.

A Frank birodalom volt az első Európában a Római birodalom bukása után. A fejlettség a további időkben is megmarad nyugaton. Kelet később népesedik be, és a sokszínűség számos belső konfliktust okoz számukra. A városok száma és a népsűrűség nyugaton elég magas szintet ér el egy magasabb mértékű gazdasági növekedéshez. A tatár, majd több100 év múlva a török megszállása kelete visszaveti a fejlődést Keleten, ami amúgy magától nem lenne ilyen katasztrofális (Mo. a török előtt Európai nagyhatalom.). Az ipari forradalom tovább élezi a régiók közti különbséget, Nyugat Európa jóval fejlettebbé válik Kelet-Európához képest, Közép-Európa pedig a német egység hiánya miatt nem tud érdemi teljesítményt produkálni. A vasfüggöny közép-kelet Európánál végleg meghatározza jelenlegi diverzitását Európa fejlettségének.

12. Az európai eszme előtörténete.

Az integrációra való komoly törekvéseknek alapvetően politikai okai voltak: EU kettéosztottsága, NY-Eu. félelme a szovjet előretöréstől. Gazdasági kényszer: nyilvánvalóvá vált Eu. elmaradása az USA mögött, a további térvesztést meg kellett akadályozni. A Marshall-terv – 1948 - egyszerre teremtette meg a nyugat-eu.-i országok háború utáni gazdasági fellendülésének és politikai együttműködésének az alapjait. 1949-ben létrejött az Európa Tanács, 1948-ban az Európai Gazdasági Együttműködési Szervezet. 1951 ESZAK - ezzel első alkalommal került ki nemzetállami keretből egy fontos gazdasági ágazat, a szén- és acéltermelés feletti rendelkezés. A gazdasági együttműködés alapját a francia-német megbékélés jelentette.

13. A gazdasági integráció formái, történelmi kísérletek.

1. preferenciális vámövezet: az övezeten belül vámkedvezmények
Pl.: ASEAN
2. szabadkereskedelmi övezet: belső vámok nincsenek, nincs egységes külső vámpolitika
visszaélések elkerülésére eredetvizsgálat
Pl.: EFTA, CEFTA, NAFTA
3. vámunió: belső vámok nincsenek, kifelé egységes vámpolitika
Pl.: 1834 Zollverein, 1996 EU+Törökország, Dél-Afriai vámunió
4. közös piac: áruk, szolgáltatások, tőke, munkaerő szabad áramlása
5. egységes piac: szabványok, további egységes gazdasági szabályozások (nyugdíj, egészségügy)
6. gazdasági unió: egységes piac, pénz, gazdaságpolitika, adópolitika

14. Egység gondolat a két világháború között

Az 1919-es párizsi békekonferencián Wilson amerikai elnök kezdeményezésére létrejött az ENSZ elődjének tekinthető Népszövetség. A Népszövetség állandó tanácsában helyett kapott Nagy-Britannia, Franciaország, Olaszország és Japán, valamint később Németország és a Szovjetunió is.

1923-ban gróf Richard Coudenhove-Kalergi létrehozta a Páneurópai mozgalmat. Ez egy civil kezdeményezés, melynek célja az összeurópai gondolat terjesztése. 1926-ban Bécsben megtartották az Első Páneurópai Kongresszust. A mozgalom jelenlegi vezetője Habsburg Ottó.

1929-ben Aristide Briand, Franciaország miniszterelnöke beszédet tartott a Népszövetség gyűlésén, és javasolta az európai nemzetek föderációjának megalakítását a szolidaritás, a gazdasági fejlődés, valamint a politikai és a társadalmi együttműködés jegyében.

15. Integrációs elméletek: föderalizmus, funkcionalizmus, neofunkcionalizmus.

A politikai egyesülési formák 2 csoportja a föderalizmus és funkcionalizmus.

A föderalizmus gondolati kiindulópontja a végcél, azaz az Európai Egyesült Államok létrehozása. A fejlődés ezek szerint a végcél felé tett lépésekből áll, mely során a nemzetállamok megszűnnek. Ebben a rendszerben maguk az államok egyesülnek és a létrejövő szövetségi jogrendszer mindenek fölé helyeződik.

Ezzel szemben a racionalistább funkcionalizmus a kezdeti tapasztalatokra épít. A fejlődés itt a hibák kijavítására tett lépésekből áll. Ez a rendszer nem szünteti meg a nemzetállamokat, de a tevékenységüket magasabb szinten egységesíti. A funkcionalizmusban az egyének egyesülnek, az egyesülés létrehozásának pedig csupán eszköze a szövetségi jogrendszer. A „spill over” fogalma szerint az egyesülés létrejöttét sok kis lépés sokaságával, észrevétlenül érik el.

16. Politikai viszonyok a II. világháború lezárása után.

Szuperhatalmak: USA és SZU, ami övezet kialakítására törekedett „érdekszférájába tartoztak” a kelet-európai államok. 1945 és 1949 között a térséget szovjetizálta /felszámolták a többpártrendszert, államosítottak/. Európa

kettéosztottá vált. 1945 júliusában létrehozták az „ENSZ”-t. Németországot és Berlint megszállási zónákra osztották a győztesek, 1948-ban elmérgesedett a helyzet a valutareform és a jóvátétel kérdése miatt, s így 1949-ben 2 német állam jött létre (NSZK,NDK). Hidegháború alakul ki (fegyverkezési verseny, félelem és bizalmatlanság légköre, sajtóháború stb). Marshall-terv Európa újjáépítésére: 1948 Az 1960-as években jóléti fogyasztói társadalmak alakulnak ki Nyugat-Eu.-ban.

17. A hidegháború kezdetei

1945 után bipoláris (kétpólusú) világ alakult ki, vagyis a nemzetközi politikát a 2 szuperhatalom és azok szövetségi rendszerei irányították. 1947-ben a Truman- és Zsdanov-doktrínával mindkét szuperhatalom megteremtette saját befolyásszerzésének ideológiáját. Az USA erre gazdasági erejét használta fel: 1947-ben Európa minden országának felajánlotta a Marshall-segélyt. Az országokkal azonban nem egyesével tárgyalt, hanem csak a teljes támogatás összegét határozta meg. A pénz elosztásáról az európaiaknak kellett megállapodniuk, erre jött létre a CEEC, majd ebből nőtt ki az OEEC (Organisation for European Economical Cooperation) A segély elköltését az USA ellenőrizte, továbbá tilos volt azt katonai célokra fordítani. Emiatt a SZU megtiltotta a befolyása alatt álló országoknak a segély elfogadását.

A SZU befolyásszerzési stratégiája a szocialista forradalom exportja volt, vagyis a megszállt országokban az országok saját kommunista pártjait segítette hatalomra.

1949 április 4-én az USA, Kanada és a Nyugat-Európai országok létrehozták a NATO-t. A NATO alapító szerződésének híres 5. paragrafusa kimondja, hogyha valamelyik tagállamot támadás éri, akkor a többi tagállam megteszi a szükséges intézkedéseket a béke és biztonság helyreállítására. 1955-ben az NSZK is belépett a NATO-ba, amit a SZU ürügyként használt a Varsói Szerződés megalapítására.

18. Politikai és gazdasági együttműködés: az Európa Tanács és a Montánunió

Az 1948-as Hágai Konferencián a résztvevők megállapodtak az Európa Tanács létrehozásában. A kormányközi szervezet célja a többpárti demokráciák és a jogállamiság fenntartása és fejlesztése, illetve az emberi jogok védelme. Székhelye: Strasbourg. A szervezet létrehozásának legnagyobb eredménye az emberi jogok nemzetközi bíróságának létrejötte volt.

Schumann francia külügyminiszter felvetette, hogy az európai integráció alapjának egy francia-német gazdasági együttműködésnek kellene lennie, ami a két ország szén- és acéliparát központi ellenőrzés alá helyezi. A Schumann-terv alapján 1951. április 18-án a Hatok (Franciaország, NSZK, Olaszország, Belgium, Hollandia, Luxemburg) Párizsban aláírták az Európai Szén- és Acélközösséget (más néven Montánuniót) létrehozó szerződést. A Montánunió irányítását egy 9 tagú főhatóság végezte. Ez alá volt rendelve a Miniszteri Tanács, a 78 tagú Parlamenti Közgyűlés és a 7 tagú Bíróság.

19. A Pleven terv kudarca, a Nyugat-Európai Unió.

A Pleven tervet René Pleven terjesztette elő 1950-ben. Ez az EVK-t, vagyis az Európai Védelmi Közösséget takarja, mely egy közös európai hadsereget jelent. Azonban mikor már minden kész volt 1954-ben, a franciák elutasították, mert túlon túl féltek a németeknek fegyvert adni. A probléma megoldását a NyEU jelentette, mely elsősorban gazdasági, politikai és kulturális szövetség, a katonai egységet pedig a NATO-ban kell keresni. A NyEU 2001-ben érdemileg megszűnt, azóta csak szilveszterre jönnek össze bulizni egyet.

20. Az EGK megszületése: Római szerződések.

Európai Gazdasági Közösség, más néven Közös Piac az Európai Közösségek elődje, egy kiterjesztése a terjesztési gazdasági piacra az Európai Szén és Acélközösségnek, más néven Montánunióknak. Ezt a kiterjesztést foglalja magába a Római szerződések 1957-ben. Az EGK célja a tagállamok gazdasági uniója, vagyis a munka és a tőke szabad áramlása, vámok eltörlése, az együttes és kölcsönös vezérelve kidolgozása a foglalkoztatás, a társadalmi jólét, a mezőgazdaság, a közlekedés és a külkereskedelelem területén. Céljai között szerepel még a a trösztök és kartellek eltörlése is. Alapítói: beneluxok, franciák, olaszok. Nyugat-németek.

21. Az EFTA és az OECD megalapítása.

Az European FreeTrade Association alternatíva azoknak, akik nem akarnak EU tagok lenni. (Svájc a függetlensége miatt, Norvégia a gazdagsága miatt, Izlandiak a halak miatt még ma is csak ezeknek a tagjai). A britek hozták létre 1960-ban, mikor a franciák megvétőzták a felvételüket. Az OECD egy gazdasági fórum, alapítva 1961-ben, tehát se joga, se pénze nincs, csak koordinál és egyeztet. Ma Európa, Észak-Amerika, Japán és Ausztrália a tagok. Fontos szerepe van az oktatásügy területén.

22. De Gaulle és az EGK

1961-ben Nagy Britannia felismerte, hogy az EGK mennyivel hatékonyabb szervezet az EFTA-nál és csatlakozási kérelmet nyújtott be. Írország, Dánia és Norvégia követte a példáját. A francia miniszterelnök, De Gaulle azonban megvétőzte a brit csatlakozást, mivel nem akarta, hogy a britekkel szoros kapcsolatot ápoló USA teret nyerjen a szervezetben.

A tervek szerint 1966. január 1-jétől a Római Szerződés értelmében az EGK Tanácsa az egyhangú határozathozatalról áttért volna a többségi döntésekre. 1965-ben de Gaulle úgy vélte, hogy a Közösségi döntéshozatal tervezett módosítása veszélyezteti a francia érdekeket. Amikor 1965. július 1-jén nem sikerült a mezőgazdasági finanszírozásról megállapodni, Franciaország visszahívta a Tanácsból képviselőit és fél évig bojkottálta annak munkáját. A helyzetet a luxemburgi kompromisszum oldotta meg: Eszerint a többségi döntést bármely ország megvétőzhatja, ha vitális nemzeti érdekei sérülnek. Ezt kihasználva 1967-ben De Gaulle újból megakadályozta a britek csatlakozását.

23. Az első bővítési hullám

1969-ben lemondott De Gaulle és megnyílt az út a brit csatlakozás előtt. 1970-ben új tárgyalások kezdődtek Nagy-Britanniával, Írországgal, Dániával és Norvégiával. 71-ben Georges Pompidou francia elnök hozzájárult az angolok csatlakozásához. 72-ben az utóbbi három országban népszavazást tartottak a csatlakozásról és a norvégok nemmel szavaztak. Így 1973-ban Nagy-Britanniával, Írországgal, Dániával bővült az EU, létrejött a Kilencek Európája.

24. Intézményi változások: Európai Tanács, közvetlen parlamenti választások

1974-ben a párizsi csúcson találkoztak egymással az EU tagállamok állam- és kormányfői. Ezen találkozások rendszeressé váltak és így létrejött az Európai Tanács, ami jelenleg 6 havonta ülésezik.

Az Európai Tanács stratégiai döntéseket hoz, vagyis meghatározza az Unió által követendő politikát, de a jogalkotásban nincs szerepe.

Ezt követően létrejött az Európai Bizottság (törvényelőkészítő és végrehajtó szervezet) is, majd 1979-ben megtartották az első közvetlen Európai Parlamenti választásokat.

A pénzügyi helyzet stabilizálására létrejött az Európai Monetáris Rendszer. A különböző valuták közötti átváltások egységesítésére bevezették az ECU-t (European Currency Unit) és az ERM (Exchange Rate Mechanism) rendszerét.

25. Tagállami konfliktusok. Grönland kilépése, az angol költségvetési vita.

Anglia több ízben is benyújtott csatlakozási kérelmet az EU-ba(61,67), de De Gaulle francia elnök mindig megvétőzte a kérelmüket, mert félt az USA térdnyerésétől. De Gaulle 69-es lemondásával megnyílt az út a brit csatlakozás számára, amire 1973-ban került sor. Szintén De Gaulle tevékenységének köszönhetően az EU költségvetése szinte csak agrárkifizésekből állott, így a frissen csatlakozott Anglia nem tudott támogatásokat szerezni, nettó befizetővé vált. Az 1979-es párizsi csúcson hangzott el Margaret Thatcher híres mondata: „I want my money back!” Ezen probléma megoldása végül az lett, hogy a költségvetés egy részét minden évben elkülönítik és visszafizetik a briteknek.

Grönland Dánia részeként került az EU-ba, de függetlenedése után nem volt érdeke bennmaradni, mert fő bevételi forrása a halászat volt és a határok megszűnésével bárki halászhathat a vizein. Ezért 1982-ben kilépett az EU-ból. A kilépési tárgyalások 5 évig tartottak, mert a kilépésre nem volt kidolgozott menetrend.

26. Az EK déli bővítése: Görögország, Spanyolország és Portugália.

Görögországot 1981-ben, Spanyolországot és Portugáliát 1986-ban vették fel. Ezen országokban korábban diktatúra volt, ami megnehezítette az államok felvételét. A diktatúrák bukását azon üzleti érdekek is segítették, amelyeknek érdeke volt az EU-hoz való csatlakozás. A felvételről szóló tárgyalásokat 1961-ben kezdték már a görögök. A csatlakozás valamennyi országban fellendülést hozott, megerősítette a demokráciát is.

27. Fejlemények a Tizenkettek Európájában. Egységes Európai Okmány, Delors jelentések.

Az EEO 1987-ben lép hatályba, mely felülvizsgálja a Szerződéseket. Előírja, hogy a tagállamoknak az EU színvonalához kell tartaniuk, erre viszont támogatást is adnak. Továbbá szól még a gazdasági egység megvalósulásáról és az Európai Tanács elismeréséről. Jacques Delors felkéri, hogy vizsgálja meg, hogy lehet a Gazdasági és Monetáris Uniót még jobbra tenni. Az eredményeket a Delors jelentésekben tette közzé.

28. A Maastrichti Szerződés

Az Európai Uniót megteremtő Maastrichti szerződés 1993-ban lépett hatályba. A szerződés az EU-t 3 alappillérré építi fel:

1. Európai Közösség: - közös piac, gazdasági és monetáris unió
- európai állampolgárság
- demokratikus intézményrendszer létrehozása
2. Közös Kül- és Biztonságpolitika: - Schengeni egyezményrendszer
- belső határok eltörlése, külső határok megerősítése
3. Belügyi- és Igazságügyi együttműködés: - Europol létrejötte
- közös menekültpolitika

1994-ben Magyarország és Lengyelország is benyújtotta igényét a tagságra, Norvégia pedig újra nemmel szavazott. 1995-ben csatlakozott Ausztria, Svédország és Finnország.

29. Amszterdami Szerződés

Az 1997-ben elfogadott Amszterdami Szerződés célja a Maastrichti Szerződés felülvizsgálata, intézményi reformok végrehajtása, és a további csatlakozások módjának meghatározása volt. Kevés konkrét eredményt hozott. A vezetők megállapodtak, hogy a meglévő 15 tag mellé még 5 tagot fel lehet venni. Eközben azonban már további 6 országgal folytak csatlakozási tárgyalások.

30. A magyar-EU kapcsolatok áttekintése a Társulási Megállapodás megszületéséig.

1968-ban Nyers Rezső vezetésével Magyarországon gazdasági reformok kezdődtek a központi szabályozás szerepének csökkentésére. Ugyanebben az évben született egy „technikai megállapodás” az EGK-val. 1973-ban beléptünk a GATT-ba. (General Agreement on Tariffs and Trade, a WTO elődje)

1988-ban az EGK és a KGST kölcsönösen elismerték egymást és megállapodást kötöttek. Ennek hatására Magyarország felvette a diplomáciai kapcsolatot az EGK-val. 1992-ben az EK fölajánlotta Magyarországnak a társult tagságot, amit 2 éves ratifikáció után a parlament elfogadott, így 1994 február 1-én társult tagok lettünk.

31. A Társulási Megállapodás sajátosságai, intézményrendszere, végrehajtása.

1994 február 1-én Magyarország társult tag lett, a vámhatárokat fokozatosan lebontották. Garanciát a teljes jogú tagság elnyerésére azonban nem kaptunk. A Társulási Megállapodás alapján létrejött az évente 1-szer ülésező Társulási Tanács, ami az evolúciós klauzulának köszönhetően módosításokat végezhet a szerződésben. Szintén megalakult a Társulási Bizottság, aminek a feladata a „babramunka” elvégzése lett.

Az 1993-as koppenhágai ülésen meghatározták a teljes jogú tagság elnyerésének kritériumait. A pályázó országban stabilan kell működnie a jogállam és a demokrácia intézményeinek, illetve a piacgazdaságnak. Emellett jogharmonizációra van szükség és az EU-nak is nyitottnak kell lenni a bővülésre.

1996-ban az EU Kérdőívet bocsátott ki a csatlakozni kívánó országoknak, aminek az eredményeit 1997-ben az Agenda 2000 nevű dokumentumban nyilvánosságra is hozta. A mi eredményünk pozitív volt. Az 1997 decemberi luxemburgi döntés alapján 1998 március 31-én megkezdődtek Magyarországgal a csatlakozási tárgyalások, majd 2004-ben EU-tagok lettünk.

32. Nizzai Szerződés, alkotmányozó konvent, az alkotmány kudarca.

Az EU és EK Szerződéseket módosító szerződés, mely a 2000. évi konferenciát zárta le. Az EU intézményi és döntéshozatali reformjára irányul az EU bővítésével kapcsolatban. Az Alkotmányozó konventet az Európai Tanács alkotta 2001-ben. Feladatuk egy egységes európai alkotmány létrehozatala, mely azonban kudarcra zárt.

33. A csatlakozási folyamat. Jogharmonizáció, országjelentések, a tárgyalások menete.

Csak olyan ország csatlakozhat, mely tiszteletben tartja az egyéni jogokat és a demokráciát, jogállamiságot és a tagországok alapelveit. Vannak továbbá politikai, gazdasági és feltételek, úgy mint a jogharmonizáció és működő piacgazdaság (az EU-val való csatlakozás során nem megy tönkre a hazai gazdaság.), továbbá az EU-nak is képesnek kell lennie az új tagállam fogadására. Főbb lépések: stabilizációs és társulási megállapodások, előcsatlakozás, részvétel az EU programokban, éves jelentések, politikai párbeszéd. A kialakult szerződéstervezetet elküldik a Bizottságnak és az Európai Parlamentnek, majd az elfogadott szerződést visszaküldik a jelentkező államnak. Ha az elfogadja a szerződést, ratifikálja (az ország jogrendszere szerint), akkor az állam a hatályba lépés után taggá válik.

34. A közösségi jog sajátosságai, aktusai, forrásai.

A közösségi jog elsődleges forrásai az alapszerződések, és társai, másodlagos jogforrások (közösségi jog aktusai) azon rendeletek, irányelvek, határozatok, ajánlások és vélemények, melyek az elsődleges jogforrás megvalósulását támogatják, annak eszközei. További jogforrás még az általános elvek és az országok egymás között kötött megállapodások, Közöségi jog sajátosságai: elsőbbséget élvez a nemzetközivel szemben, közvetlenül hatályosak (a brüsszeli törvények nincsenek benne a MTKV-ban, de attól még érvényes), nincs precedensjog.

34. A közösségi jog sajátosságai, aktusai, forrásai.

A közösségi jog közvetlenül hatályos, közös EU rendelet, mely automatikusan beépül a hazai jogba.

Területi határa: tagállamok területe

Jogalanyi határa: tagállamok állampolgárai + uniós állampolgárok

Forrásainak 4 szintje:

- Elsődleges jogforrások: alapszerződések, azok módosításai
- Másodlagos jogforrások: rendelet > irányelv > határozat > ajánlás > vélemény
- Bíróági jogesetek: precedensjog
- Nem tagállamokkal kötött szerződések

35. Az Európai Unió intézményrendszere.

- Európai Bizottság: Törvényelőkészítő és végrehajtó szervezet, melynek 27 tagját a tagországok delegálják.
- Európai Tanács: 6 havonta ülésezik, tagjai az állam- vagy kormányfők. Nem játszik szerepet a jogalkotásban, csak stratégiai, politikai döntéseket hoz.
- Európai Unió Tanácsa: Az EU legfontosabb jogalkotó szerve, tagjai a tagállamok szakminiszterei. A döntések súlyozott szavazással születnek.
- Európai Parlament: A tagországok képviselőiből álló törvényhozó testület. Nem nemzeti alapon tagolódik, hanem pártok szerint.
- Európai Bíróság: Feladata konkrét ügyek elbírálása, valamint az alapszerződések jogi értelmezése. Tagjait a tagországok delegálják.
- Európai Számvevőszék: Feladata a költségvetés végrehajtása.

36. Döntéshozatali mechanizmusok

Az uniós szintű döntéshozatalban az Európai Bizottság, az Európai Parlament (EP) és az Európai Unió Tanácsa vesz részt. Általában az Európai Bizottság tesz javaslatot új jogszabályokra, de azokat a Tanács és a Parlament fogadja el. A három fő döntéshozatali eljárás:

1. Együtt döntési eljárás: A Parlament a Tanáccsal együtt osztja a jogalkotási hatáskört. Ha nem sikerül megegyezniük egy javasolt jogszabályról, akkor azt a Tanács és a Parlament azonos számú képviselőjéből álló, ún. egyeztető bizottság elé terjesztik.
2. Hozzájárulás: A Tanácsnak néhány kiemelten fontos döntés meghozatala előtt a Parlament hozzájárulására van szüksége. A Parlament nem módosíthatja a javaslatot: vagy megszavazza, vagy elveti azt. A Parlament hozzájárulásához a leadott szavazatok abszolút többsége szükséges.
3. Konzultáció: A konzultációs eljárás keretében a Tanács konzultál az Európai Parlamenttel, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsággal, valamint a Régiók Bizottságával. A Parlamentnek jogában áll jóváhagyni a Bizottság javaslatát, elutasítani azt vagy kérni annak módosítását.

37. A demokratikus deficit problémaköre.

A demokráciából eredő problémák összessége. Oka az Európai Unió komplex rendszerének összetettségének mértéke. Ilyenek:

1. túl bonyolult áttekinteni a jogszabályokat, Brüsszel túl messze van, így jogaink érvényesítése túlonatúl nehézkes lehet. Az ennyire bonyolult szabályok távol esnek a hétköznapi polgár felfogóképességén, így az a demokratikus eszményt nem támogatja.
2. A végrehajtó egy nemzetben elmehet Brüsszelbe, és ha megválasztják, a saját országára is vonatkozó jogokat alkothat meg, ezzel a hatalmi ágakat összekapcsolja.

38. Az Európai Pénzügyi Unió megvalósításának lépései. Konvergenciakritériumok.

A pénzügyi integráció legalacsonyabb fokán az országok közelítik egymáshoz a monetáris politikájukat, ezután az egymás közötti deviza-átváltásokat egy megadott sávban lebegtetik, végül rögzítik. A pénzügyi integráció legmagasabb foka egy közös pénznem bevezetése. Kitételek: infláció nem haladhatja meg a 3 legkisebb inflációjú ország mérték 1,5%-nál többel, költségvetési deficit nem lehet több a GDP 3%-ánál, államadósság max a GDP 60%-a lehet, a hosszú lejáratú kamatok kamatlába 2%-kal haladhatja meg a legjobban teljesítő 3 ország kamatlábát.

39. Az optimális valutaövezet problematikája, történelmi tapasztalatok.

Tőke és munkaerő szabad áramlása, árak és fizetések rugalmassága, közös költségvetés az aszimmetrikus sokkok enyhítésére, ezek az alapfeltételek közös pénznem létrehozásához. Európai Unióban ez nem valósul meg, mégis működik egyelőre az euró. Ezeket egy nagy okos találta ki, alapozva az amerikai dollárra (az arany-dollárra alapozták a pénzt, bimetalikus), meg a német márkára (ami kész siker), és a francia-belga-svájci-olasz pénzgyesítésre (amit bebuktak).

40. A közös költségvetés bevételi és kiadási szerkezete.

A közös költségvetés mindössze 1,24%-a a teljes GDP-nek. Az EU 3 fő bevételi forrása: külső határokról bejövő vámok, mezőgazdaság, a tagországokban beszedett ÁFA 1,4%-a. Az utóbbi a szegény országokat igazságtalanul nagyobb arányban érinti, mert a szegényebb emberek jövedelmük nagyobb hányadát költik fogyasztási cikkekre. Ezért a Delors-féle reformok keretében az egy országtól ÁFA alapján beszedhető pénz a GNI (össz. nemzeti jövedelem) 1,27%-ában maximalizálták.

Az EU bevételeinek 40-50%-át mezőgazdasági támogatásokra, 40%-át pedig regionális fejlesztésekre fordítják. Körülbelül 6-7% megy el külső kifizetésekre, 5-6% az adminisztrációra, 3% pedig kutatásra. A bevételek ~0,5%-a tartalékban marad, mivel az EU-ban alaptörvény tiltja a költségvetés túllépését.

41. A régiók fogalma, osztályozása (a NUTS rendszer), strukturális alapok.

A NUTS rendszert az eltérő jellegű közigazgatási területi egységek osztályozására, illetőleg a regionális politika célterületeinek kijelölésére hozták létre. A NUTS 3 regionális szintre és 2 helyi szintre tagolódik. A regionális támogatások elsődleges terepe a 2. szint. A szintek:

1. tartománycsoportok, régiócsoportok
2. tartományok, régiók
3. megyék
4. kistérségek
5. települések

Strukturális alapok: - Európai Szociális alap

- Európai Regionális Fejlesztési Alap

- Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia alap

42. A közös mezőgazdasági politika (CAP) alapelvei, fejlődése.

A CAP célja védett közösségi agrárpiac létrehozása volt, melyet az export támogatásával (garantált árak) és importvámok kiszabásával valósított meg. Az eredeti rendszer a termelőket túltermelésre ösztönözte, ezért a 80-as évektől számos reformon esett át. A reformok szakaszolása:

1. központilag garantált árak befagyasztása, csökkentése
2. piac kiegyenlítése a megművelt terület csökkentésével
3. uniós árak világpiachoz igazítása, direkt jövedelemtámogatás
4. mezőgazdasági politika 3 fő szempontjának (gazdaság, regionális politika, környezetvédelem) érvényesülése